

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Housle

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
ORCHESTR BERG

KATEŘINA JANÁLOVÁ

Vedoucí práce: doc. MgA. Leoš Čepický

Oponent práce: MgA. Jiří Panocha

Datum obhajoby: 5. 6.2018

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2018

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of Music

Violin

BACHELOR 'S THESIS

ORCHESTR BERG

KATEŘINA JANÁLOVÁ

Thesis advisor: Doc. MgA. Leoš Čepický

Examiner: MgA. Jiří Panocha

Date of thesis defense: 5. 6. 2018

Academic title granted: BcA.

Prague, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Orchester Berg

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne.....

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Anotace

Tato bakalářská práce s názvem orchestr Berg je rozdělena do několika kapitol. Zabývá se založením souboru, jeho historií, zmiňuje důležité mezníky, vyjmenovává jeho nejvýznamnější projekty a především zdůrazňuje jeho vliv na českou hudební scénu.

Jako jeho dlouholetá členka bych ráda touto prací poukázala na důležitost působení tohoto tělesa na naší kulturní scéně.

Cílem mé bakalářské práce je poukázat na výjimečnost tohoto souboru. A přiblížit působení Bergu i lidem, kteří o něm možná ještě neslyšeli.

Klíčová slova

Berg, orchestr, komorní soubor, současná hudba

Abstract

This thesis titled orchestr Berg is divided in several chapters. It ´s occupied with founding of the orchestra, speaks about its history, mentions important landmarks (turning points), and enumerates the most significant projects. But first of all this thesis highlights the influence of this ensemble on the Czech musical scene.

As his long - time member I want to point out the exceptionality of this ensemble. And I would like also to give the idea to persons who probably haven´t heard before about the BERG.

Keywords

Berg, orchestra, chamber orchestra, contemporary music

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Historie/Založení orchestru.....	2
2. 1. Peter Vrábel.....	8
3. Koncerty s mimohudební složkou.....	9
3. 1. Film, Cinegoga	9
3. 2. Divadlo.....	15
3. 3. Tanec	22
4. Hudební soutěž – NUBERG.....	29
5. Závěr.....	35
6. Použitá literatura.....	36

1. Úvod

Orchestr BERG je na české scéně velice unikátním zjevem. V roce 2015 oslavil již dvacáté výročí svojí existence. Skládá se ze studentů nebo absolventů hudební fakulty AMU a zaměřuje se na hudbu dvacátého a dvacátého prvního století. Dává příležitost performanci nové moderní hudby. Oslovuje a premiéruje české skladatele současnosti. Pouští se do náročných projektů spojených s tancem, filmem, světelnými efekty a tím potvrzuje vývoj moderního směru hudby zaměřující se na smyslový prožitek diváka.

BERG ukazuje hudbu v několika polohách. Na koncertech čistě klasických, které v žádné sezóně nesmí chybět, se divákům představuje v hlavní roli, a interpretuje skladby velkých autorů jako například Igora Stravinského, Dmitrijo Šostakoviče, Alfréda Schnitkeho apod. Na druhou stranu ukazuje důležitost hudební složky ve spolupráci s jiným druhem umění, a to jako živá hudba k promítanému filmu, jako doprovod k různým stylům tance, jako součást tanečního představení, kdy se muzikanti ocitají na tanečním podiu, a dalších představení s divadlem, videoartem, pantomimou, nebo výtvarným uměním. Snaží se využít hudbu ve všech jejích podobách. Zpřístupnit a oslovit široké spektrum diváků. Hlavním posláním, které ale tento orchestr obhazuje je inovace. Pokrok, vývoj a propojení s ohledem na kvalitu, tím vším se tomuto tělesu povedl tzv. zlatý řez.

Důkazem toho, že je tento soubor na vysoké úrovni a jeho rozvoj je pro naši kulturu velmi důležitý je finanční podpora významných spolků a organizací, jako jsou Nadace Bohuslava Martinů, Český hudební fond, Nadace Gideona Kleina, Nadace Pro Helvetia a v neposlední řadě Zastupitelstvo hlavního města Prahy a Ministerstvo kultury. Orchestr spolupracoval s festivalem Pražské jaro, Struny podzimu a Národním divadlem Praha. Objevil se v mnoha televizních relacích – Terra Musica, Události v kultuře, Mimo rámec aj.

2. Historie/Založení orchestru

Orchestr BERG založili v roce 1995 dva kamarádi a studenti Hudební Akademie múzických umění v Praze, Peter Vrábek a Petr Budín.

Peter Vrábek se věnoval studiu dirigování a Petr Budín studoval hru na fagot. Tato idea, založit si vlastní orchestr přišla velmi spontánně. Peter Vrábek nacházel inspiraci u skladatelů, jako jsou Arthur Honneger nebo Olivier Messaien, a velice se pro tento nový směr nadchl. Při začátcích našel oporu v profesorovi Václavu Riedlbauchi¹, který byl v tehdejší době vedoucím katedry skladby a věnoval se též činnosti na koncertním oddělení. Na začátku šlo o několik koncertů ročně, na které se připravoval orchestr složený z kamarádů a spolužáků z HAMU. S výběrem programu a dramaturgií pomáhal již výše zmíněný prof. Riedlbauch. Směřoval orchestr k hraní klasické staré hudby s přidáním nějaké nově vzniklé skladby od vybraného studenta skladatelského oddělení. Koncerty tak byly vždy ozvláštněny novou skladbou, a publikum reagovalo velice příznivě, což pohánělo dva mladé studenty, aby se orchestru věnovali a rozvíjeli ho.

Peter Vrábek se dostal do povědomí tehdejší skladatelské elity, do které patřila známá jména jako Viktor Kalabis, Svatopluk Havelka, Milan Slavický, Otmar Mácha, Otomar Kvěch, Ivan Kurz a další, kteří mu dávali tipy a konzultovali s ním nejen svoje vlastní skladby, ale i repertoár, kterým by se toto nově vznikající těleso mohlo, nebo mělo zabývat.

Hlavní myšlenka, kterou prof. Riedlbauch vnuknul Peterovi Vrábekovi, byla v tom, aby spolupracoval s vyrůstajícími českými skladateli a tak udržoval českou hudbu na koncertních podíích. Nešlo o to interpretovat co nejvíc mladých skladatelů, ale spíše hledat takové, se kterými by se dalo spolupracovat do budoucna, a tak trochu i odhalovat velké talenty už na začátku kariéry. Tím pádem si udržovat a podporovat kontakt s českou kulturou.

¹ Prof. Václav Riedlbauch – působil od roku 1990 do roku 2004 jako vedoucí katedry skladby na HAMU v Praze

Orchestr BERG zastupoval významnou edukační složku na akademické půdě, protože dával příležitosti, kterých bych se jinak mladým skladatelům nedostalo. Tímto způsobem si utvořil svůj okruh skladatelů, se kterým doslova rostl a který uvedl i v programu pro českou televizi – *Hudební vizitka*² – a jmenovitě Michala Nejtku, Slavomíra Hoříňku a Petra Wajsara.

V devadesátých letech dvacátého století, jen pár let po Sametové revoluci a pádu komunismu byla koncertní scéna v Česku trochu zanedbaná, ve smyslu přísunu nové hudby. Vliv západní kultury byl dlouhou dobu omezený, a proto bylo potencionální obecenstvo, v ohledech nové hudby, nepoučené. Orchestr BERG tuto příležitost využil a po malých krůčcích začal budovat toto těleso jako prostředek k poznání nového. Využil tzv. díru na trhu tykající se současné hudby. První roky existence tedy fungoval na bázi klasického orchestru. Programy se skládaly ze skladatelů staré hudby od Mozarta, přes klasicismus až závěr na sebe upozornil malou premiérou aktuálního skladatele. Na svoji myšlenku rozvoje orchestru ve smyslu moderním - interpretujícím hlavně současné skladatele – nezapomínali, ale museli zvolit pomalý rozjezd. Museli si svoje publikum nejdříve vychovat. Učit ho postupně poznávat krásy moderní hudby. Příležitosti ke koncertování dostávali ze začátku od spolků, které tento orchestr podporovaly a stály už u zrodu, jako například Nadace Bohuslava Martinů.

Skladatel Bohuslav Martinů napsal mnoho děl pro komorní orchestr, a proto jeho díla sloužila i jako výchovný materiál pro samotný orchestr. „*Konkrétní technické postupy (rytmické materiíky, přesouvání akcentů, dynamické kontrasty, harmonické zahušťování, tónomalba, napodobování)*“³ byly dobrou školou jak pro dirigenta, tak i pro členy orchestru. Dalšími autory, které BERG interpretoval, byli Petr Eben, Béla Bartók, Igor Stravinský.

² Hudební vizitka 2007 – díl: Komorní orchestr Berg, natočeno ČT2, odvysílané 30. 5. 2007

³ Úryvek z článku časopisu „Harmonie“ – 11/2010 – Bohuslav Martinů, autor – Eva Velická

Velmi důležitou osobou, která zasáhla do vývoje orchestru a je zároveň jeho neoddělitelnou součástí, je manažerka a ředitelka v jedné osobě – Eva Kesslová⁴. Svoje působení v tomto orchestru zahájila hrou na housle. Studia na významných univerzitách, která následovala, její kariéru nasměrovala na manažerskou dráhu, a orchestr se díky její znamenité práci v oblasti marketingu velmi vyvíjel. Za největší vliv a úspěch považuje studijní pobyty v Kennedyho centru ve Washingtonu. Dostala se tam k významné osobnosti na poli managementu – Michaelovi M.Kaiserovi⁵, a s ním přímo konzultovala koncept orchestru BERG. O vysokých kvalitách tohoto člověka v oblasti marketingu svědčí článek shrnující jeho návštěvu v Praze 30. 8. 2016, kdy v pražském Rudolfinu přednášel o problematice budoucnosti kultury.

„Když jsem roku 1998 přišel do Anglie a stal jsem se výkonným ředitelem Královské opery v Londýně, ta instituce byla na pokraji bankrotu a mecenášství nemělo v Anglii o nic delší tradici než u vás (v Česku). Přesto jsme za 18 měsíců vybrali 100 miliónů amerických dolarů,“ líčí Kaiser největší fundraisingový úspěch svého života⁶. O spolupráci s Kennedyho centrem svědčí i úryvek z výroční zprávy z roku 2009, který vysvětluje zkrácení názvu komorního orchestru BERG.

„Komorní orchestr Berg se na veřejnosti od začátku roku 2009 představuje zjednodušeně jako orchestr BERG. Nové jméno působí svěžejším dojmem a lépe se hodí k „osobnosti“ naší organizace. Změnu jsme provedli na základě konzultací se špičkovým

⁴ Eva Kesslová (nar. 1977) – ředitelka orchestru Berg. Studovala obor hudební management na HAMU, díky Fullbrightovu stipendiu následně na New York University, a v letech 2008-2010 se zúčastnila studijního pobytu v Kennedy center of performing arts ve Washingtonu.

⁵ Michael M.Kaiser (nar. 1953) – bývalý prezident - John F. Kennedy centra (umělecký management), Washington D. C., ředitel Královské opery v Londýně

⁶ Úryvek z článku Daniela Konráda pro časopis Ekonom, 30. 8. 2016

odborníkem na marketing Davidem Kitto, víceprezidentem na marketing v Kennedyho centru ve Washingtonu.“⁷

Známa česká operní kritička Helena Havlíková se o orchestru BERG vyjadřuje v jedné ze svých kritik a potvrzuje tím přínos zahraničního vlivu na orchestr. „Třeba říci, že „značku“ BERG se daří od roku 1995 budovat úspěšně, v českém kulturním prostředí má svůj specifický zvuk i nezaměnitelnou podobu. Práce BERGu na vytvoření rozpoznatelné „obchodní značky“, je příkladem k doplnění učebnic marketingu, kde způsob jak „prodat“ svou podstatou nekomerční produkt, jehož je soudobá „vážná“ hudba ukázkovým příkladem, nenajdeme, pokud nepřidáme posedlost cílem, dravost a energii mládí, profesionální znalost řemesla a víru ve smysl konání. To jsou totiž hlavní devízy BERGu, které mu umožnily se prosadit a nalézt pozici, umožňující dokázat, že i hudba soudobá může nalézt a strhnout cílovou skupinu.“⁸

V tom roce zahájil orchestr BERG sezónu „BERG 09“ premiérami vítězných skladeb soutěže NUBERG, kterou vyhlásil v roce 2008 (zahájena byla v roce 2007). Byl to překvapivě úspěšný tah, který přitáhl mnoho nových posluchačů a příznivců BERGu.

„Od hlasujících dorazilo velké množství ohlasů, a to výhradně pozitivních! Rozhodli jsme se proto ze soutěže vybudovat novou tradici, protože skvělým způsobem přispívá k interakci se současnou hudbou.“⁹

Tento rok znamenal pro BERG mnoho zajímavých inovací. Kromě soutěže, která se úspěšně uchytila, začali situovat koncerty do netradičních koncertních sálů. V této sezóně odehráli koncerty v Ekotechnickém muzeu, Španělské synagoze, Anežském klášteře, v La Fabrice nebo v sále České národní banky. Spolu doprovodymi

⁷ Výroční správa občanského sdružení – „Komorní orchestr Berg“ – 2009/str. č. 4

⁸ Helena Havlíková (nar. 1956) – článek Zlatý řetízek v secesní čistírně odpadních vod, Lidové noviny, 22. 9.2008

⁹ Úryvek z výroční zprávy občanského sdružení – Komorní orchestr Berg/2009

akcemi se staly různé výstavy, které si dané instituce přichystaly, případně diváky oslovili zajímavou architekturou daného místa a neobyčejným prostředím.

Spolupráce s Národním divadlem, která začala v roce 2006, se prodloužila, protože bylo třeba uvést „*Zlatovlásku*“¹⁰, a to ve 12 – ti reprízách. Dvě krátké opery Bohuslava Martinů – „*Ženíba*“ a „*Veselohra na mostě*“ byla orchestrem provedena během sezóny 2008 celkem 8 - krát, a to ve spolupráci s hudební fakultou AMU. S hercem Miroslavem Táborským v roli moderátora, uvedli celkem 9 – krát populární koncert pro děti „*Pěť a vlk*“, nejen v Praze, ale i v mnoha regionálních městech. BERG začal performovat i na objednávku pro soukromé organizátory, stále v té samé sezóně a to poměrně plodně. Pro Pražské jaro připravil projekt „*Bubeníček and friends*“,¹¹ který se uskutečnil na scéně Národního divadla. Ve Stavovském divadle kromě Zlatovlásky doprovázeli živou hudbou taneční představení „*Zpovědi beze slov*“. Nezanevřeli ani na kapelu Tap tap v čele se Šimonem Ornestem¹², s nímž se ukázali na Staroměstském náměstí v Praze a v pražském Rudolfinu. Ve Španělském sále Pražského hradu si zahráli na předávání cen ministra zdravotnictví. Orchester také nahrál hudbu Michala Pavlíčka ke třem animovaným filmům, a to: „*Na půdě, aneb kdo má dneska narozeniny?*“, „*Na vlky železa*“ a celovečerní pohádku „*Dům u zlatého úsvitu*“.

Největší výzvou a událostí přelomového roku 2009 byla nepochybně česká premiéra hudebně-divadelního představení „*Schwarz auf Weiss*“¹³ legendárního německého divadelníka a skladatele Heinera

¹⁰ „Zlatovláška“ – Balet ND, hudba- Vladimír Franz, uváděná v ND v sezónách 2006-2009

¹¹ Představení proběhlo v květnu 2009, hlavními aktéry byli tanečníci Otto a Jiří Bubeníčkoví

¹² The Tap Tap – kapela existující 16 let, tvořená z postižených studentů a absolventů Jedličkova ústavu

¹³ „Schwarz auf Weiss“ – Černé na bílém

Goebbelse. Orchester kooperoval s režisérským tandemem SKUTR¹⁴. Představení bylo uvedeno celkem 4 krát, s naprostou plnou kapacitou diváků. Na takovéto dílo se před orchestrem BERG odvážil jen jeden soubor, a to Ensemble Modern (EM)¹⁵, který je v mnoha ohledech pro orchestr BERG velkým vzorem. V roce 2009 BERG uskutečnil padesát čtyři koncertů, což je na jednu sezónu úctyhodné číslo. Včlenil se tak do kulturního povědomí, i díky velké odezvě v médiích. A pro současné skladatele se tak postupně stalo výzvou i poctou psát pro BERG skladby na objednávku. *„Při výběru si dovolím občas zariskovat, když zvolím skladbu, kterou jsem ještě neslyšel, ale vždy znám autora a spoléhám se na reference,“* popsal výběr novinek Peter Vrábel. Skladby, které těleso objedná, jsou dokončovány často na poslední chvíli. *„Stalo se nám, že jsme na první zkoušku dostali noty ještě horké z kopírky,“* podotkl ještě dirigent.

¹⁴ SKUTR – režisérský tandem tvoří režiséři Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský

¹⁵ Ensemble Modern – jeden z nejvýznamnějších současných hudebních těles se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem

2. 1. Peter Vrábek

Je slovenský dirigent, narozený v roce 1969, pochází z oblasti Malá Fatra na Slovensku. Studoval na pražské Akademii múzických umění, obor dirigování. Svoji kariéru započal už během studií, spolupracoval s mnoha komorními tělesy, symfonickými orchestry, a působil též v Kühnově dětském sboru¹⁶. V roce 1995 založil orchestr BERG. Stal je jeho uměleckým šéfem, dramaturgem, dirigentem a neúnavným propagátorem. Orchestr BERG se díky němu stal jedinečným tělesem provozujícím soudobé umění, vytvořil koncepci toho, kam by mělo toto těleso směřovat. Svými tvůrčími nápady neustále obohacuje repertoár tohoto tělesa o atypické skladby, provádí mnoho nových skladeb mladých autorů. Vytvořil mnoho snímků pro Český rozhlas. Spolu s jazzovým pianistou Frankem Mantoothem natočil jeho album. Zabývá se nejen hudbou současnou, ale i dobovou interpretací starších děl, a děl duchovních.¹⁷

Je držitelem ocenění Gideona Kleina a v roce 2010 byl oceněn Českou hudební radou (v sekci Mezinárodní hudební rady při UNESCO) za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

Při příležitosti oslav stého založení vzniku Československa byl přizván ke spolupráci s orchestrem hl. m. Prahy FOK, se kterým doprovodil živou hudbou projekci filmu Obchod na korze.¹⁸

¹⁶ Kühnův dětský sbor – založen v roce 1932 významným pěvcem, režisérem a sbormistrem Janem Kühnem

¹⁷ Na festivalu duchovní hudby v Olomouci orchestr Berg v čele s P. Vrábelem a spolu se souborem Ars Brunensis provedl (16. 10. 2017) dílo Arthura Honnegrta: „Král David“

¹⁸ Projekce filmu „Obchod na korze“ režisérů Jána Kadára a Elmara Klose, s hudbou Zdeňka Lišky proběhla 10. 1. 2018

3. Koncerty s mimohudební složkou

Kombinace hudby s divadlem, filmem, tancem, videoartem, anebo světelnými efekty je vysloveně specifikací orchestru BERG.

Na kontě mají hlavní aktéři mnoho zkušeností z různých žánrů umění. S umělci z všemožných koutů světa komunikovali a připravovali nejen koncerty, ale i české a světové premiéry. Výběrem těch nejatraktivnějších a divácky nejnavštěvovanějších poukážu na různorodost toho, co BERG ve svém dosavadním trvání uvedl na české, ale i zahraniční scény.

Už v roce 2005 se na podzimním koncertě¹⁹ objevuje nezvyklý nástroj - kanadská pila. Sólového partu pro pilu se ujal operní zpěvák a světový mistr ve hře na pilu Petr Dopita.²⁰ K doplnění už tak zajímavého koncertu se dramaturgie BERGu rozhodla předvést baletní pantomimu Igora Stravinského – „*Příběh vojáka*“. Kontrast pily a baletu publikum uchvátilo.

3. 1. Film, Cinegoga

Velmi působivé jsou doprovody BERGu k němým filmům. Sama jsem se několika projekcí účastnila a byl to neopakovatelný zážitek. Na programu z roku 2007 je tento projekt nazvaný jako „Filmový archiv“.²¹ Ve spolupráci s festivalem „Music on Film – Film on music“ (MOFFOM)²² doprovodili plátno při čtyřech skladbách od českých i zahraničních autorů. U českých autorů to byly dokonce světové premiéry, a to „Andaluský pes“ – nová hudba k filmu od Zbyňka

¹⁹ Koncert 14. 11. 2005 v divadle Minor - s pilou a pantomimou

²⁰ Petr Dopita – rodák z Olomouce, operní a muzikálový zpěvák, hráč na kanadskou pilu

²¹ Filmový archiv – koncert uskutečněný 22. 10. 2007 v kině Světozor v Praze

²² MOFFOM – je filmový festival, konající se každoročně v různých kinech hlavního města Prahy

Matějí²³ a „Mechanický balet“ – nová hudba k filmu od Jana Duška²⁴. Na projekci se podílel Michal Kindemay a zpěvem koncert obohatila Alena Hellerová²⁵.

K filmovým projekcím se BERG vrací v sezóně 2009. Tentokrát s novým názvem „CINEGOGA“, což je zřejmý metaforický název odvozený od místa uskutečňování koncertů, a to španělské synagogy. Proběhla tu 14. 10. 2009 celkem dvě představení světové premiéry děl Jana Duška – „Hladová srdce“. Jednalo se o novou hudbu k němému filmu režiséra E.Masona Hoppera z roku 1922.²⁶

„Cyklus CINEGOGA je unikátní syntézou kina a synagogy, spojuje němý film, živou hudbu a historickou architekturu. Jeho smyslem je uvádět málo známá, historická díla světové kinematografie, a jejich prostřednictvím přinášet nové pohledy na židovskou kulturu a tvůrce tzv. postemancipačního období, do něhož spadají nejen počátky mezinárodní organizace sionistického hnutí a velkých migračních vln ze střední a východní Evropy do Nového světa, ale i bouřlivý rozvoj avantgardního umění a kinematografie.“²⁷

Spolupráce orchestru BERG s židovským muzeem probíhá každoročně, ať už na dramaturgické nebo umělecké úrovni. Hudební doprovod k filmu zabezpečili v těchto letech.

2009 – „Hladová srdce“(USA, 1922), hudba: Jan Dušek, režie: E.Mason Hooper

2011 – „Nová Babylon“ (SSSR, 1929), hudba: Dmitrij Šostakovič, režie: Leonid Trauberg, Grigorij Kzincev

„Dítě ghetta“ (USA, 1910), hudba: Jan Dušek, režie: D. V. Griffith

²³ Zbyněk Matějí – (nar. 1958), hudební skladatel a pedagog

²⁴ Jan Dušek – (nar. 1985), hudební skladatel a klavírista, vystudoval konzervatoř v Teplicích a pražskou AMU, pravidelně spolupracuje s orchestrem Berg

²⁵ Alena Hellerová – sopranistka, členka „Collegium Vocale 1704“

²⁶ E.Mason Hopper (nar.1922,„Hladová srdce“ – restaurovaná a digitalizovaná kopie *The National centre for the Jewish film*, USA; British Film Institut; Samuel Goldwyn company, USA – informace poskytlo židovské muzeum v Praze

²⁷ Citace z webové stránky Židovského muzea v Praze

2012 – „Východ a západ“ (Rakousko, 1923), hudba: Jan Dušek, režie: Sidney M. Goldin, Ivan Abramson

2014 – „Město bez Židů“ (Rakousko, 1924), hudba: Petr Wajsar, režie: Hans Karl Breslauer

2015 – cyklus s názvem: POLITICKÁ AVANTGARDA

- „Manhata“ (1920), hudba: Eliška Cílková, režie: Charles Sheeler, Paul Strand
- „H₂O“ (1929), hudba Jan Ryant Dřízal, režie: Ralph Steiner
- „Mechanical principles“ (1930), hudba: Šimon Voseček, režie: Ralph Steiner
- „Emak Bakia“ (1926), hudba: Jacek Sotomski, režie: Man Ray
- „Mořská hvězda“ (1928), hudba: Martin Klusák, režie: Man Ray

2016 – cyklus s názvem: DRUHÉ POHLAVÍ

- „Ruce – Život a lásky něžného pohlaví“ (USA, 1927-1928), hudba: Tomáš Reindl, režie: Stella F. Simon a Miklós Bándy
- „Tanec rukou“ (USA, 1930-1933), hudba: Michaela Pálka Plakchá, režie: Normaln Bel Geddes a Tilly Losh
- „Odpolední osidla“ (USA, 1943), hudba: Jiří Lukeš, režie: Maya Deren a Alexander Hammid
- „Zeměplavba“ (USA, 1943), hudba: Matouš Hejl, režie Maya Deren
- „Rituál v proměněném čase“ (USA, 1946), hudba: Miroslav Tóth, režie: Maya Deren²⁸

Tímto hudebně – filmovým cyklem CINEGOGA činnost BERGu s filmovou projekcí nekončí. V roce 2010 se podílel spolu s festivalem Febiofest²⁹ na promítání slavného francouzského němého filmu – „Utrpení Panny orleánské“³⁰ v prostorách historické Lucerny. Hudbu k filmu napsal nejvýznamnější současný litevský minimalistický skladatel Bronius Kutavičius (nar. 1932). Z jeho

²⁸ Informace poskládané z programů a bulletinů orchestru BERG

²⁹ Febiofest – mezinárodní filmový festival Praha, založen 1993

³⁰ „La Passion de Jeanne d 'Arc“ - „Utrpení panny orleánské“ – film z roku 1928, režie: C.Th. Dreyer

rozhovoru, který poskytl časopisu Opusmusicum, můžeme posoudit, jak velký kus práce BERG odvedl.

„Otevřeně musím přiznat, že když jsem psal hudbu k Utrpení Panny orleánské, kdovíjaký úspěch jsem nečekal. Nejsem zrovna zaníceným příznivcem filmového umění, ale v tomto případě na mě zapůsobila Dreyerova genialita a fantastická role, kterou ztvárnila Falconetti. Cíleně jsem se vyhýbal hudební ilustraci filmu. Potěšilo mě, že mi pak ne jeden posluchač řekl, že by ta hudba mohla být samostatným dílem. Premiéru ve Vilniusu řídil Donatas Katkus. Obě provedení byla naprosto odlišná a současně něčím zajímavá. Ve vztahu k filmu ale bylo asi přesnější a funkčnější provedení BERGU.“³¹

Ohlas publika na tuto českou premiéru byl impozantní, o čemž svědčí i výsledek soutěže – „Dárek k patnácté sezóně“, o které hlasovalo právě publikum (2015). První repríza tohoto projektu proběhla v sezóně roku 2011 (konkrétně 12. 8. 2011), v Bazilice sv. Jiří na Pražském hradě.³² Snímek líčí poslední část života mladé francouzské hrdinky, která v době stoleté války stála v čele vojsk proti Angličanům. Anglický soud ji pak v předem rozhodnutém soudním procesu odsoudil za kacířství a čarodějnictví ke smrti upálením. Režisér se v tomto filmu zaměřil na střet fanatismu a bezbrannosti nevinné dívky, pokory a moci, pravdy a lži. Nejedná se o historický velkofilm, a tomu odpovídá i prostá výprava. Většina scén se odehrává v interiérech. Dreyer zde také poprvé použil některé průlomové metody. Vůbec poprvé v historii filmu byly použity velké detailní záběry obličejů. Je až fascinující sledovat psychologické proměny jednotlivých tváří. Hlavní role Johanky se ujala italská herečka Renée Maria Falconetti, za kamerou stál Rudolph Maté. Tento film měl velice dramatický osud. Byl natočen

³¹ Úryvek z rozhovoru s B. Kutavičiusem z časopisu – Hudební revue, Opusmusicum 410, str. 110, ročník 42/2010, ISSN 00862-8505

³² Pozn. „Utrpení Panny orleánské“ bylo reprízováno i v zahraničí, konkrétně 21. 9. 2013, jeskyně Bradle Aggetelek v Maďarsku, v roce 2015 se dočkalo své třetí reprízy v kostele nejsvětějšího Salvátora v Praze, a v září 2015 ještě proběhly dvě reprízy na Svatováclavském hudebním festivalu

dánským režisérem Carlem Theodorem Dreyerem³³ v letech 1927 – 1928 v Paříži. Byl zasažen nejprve cenzurou, pak byl původní materiál sestříhaný režisérem zničen při požáru. Po více než padesáti letech, v roce 1981, kdy existovalo pouze několik špatných verzí, byla při přestavbě nizozemského ústavu pro choromyslné náhodou nalezena zachovalá původní kopie. Až poté tedy vznikla definitivní verze s titulky podobná originálu. Pokusů o napsání hudby k tomuto snímku bylo hned několik, nakonec se ujala verze z roku 2009 napsaná právě Kutavičiusem.³⁴ „*Ve filmu není žádný kontrast, jen výjev muk. Snažil jsem se vyhnout nudné ilustrativní hudbě a vytvořil jsem hudbu samostatnější, která se od filmu místy vzdaluje,*“ uvedl skladatel³⁵. Kutavičius opravdu ve své hudbě používá prosté a střídme prvky. Kombinuje minimalistické postupy, chorálovou vazbu ve smyčcích, varhanní jednohlas, cituje i gregoriánský chorál, ozývají se úderý zvonů, a v závěru využije i magnetofonový pás. Při provedení tohoto díla je samozřejmě nutné, aby dirigent sledoval nejen partituru, ale i tzv. časomíru, aby se film odvíjel v souladu s živě hranou hudbou. „*Partituru jsem si rozfázoval pomocí stopek a kalkulačky, a vytvořil jsem tak přesný časový plán. Kutavičius, který přijel na naše první provedení, nám vyprávěl, že při premiéře ve Vilniusu*³⁶ *se jim stalo, že orchestr hrál ještě dvě minuty po konci filmu,*“ vysvětlil dirigent Vrábel, proč je přesnost tak nutná.³⁷

Ve stejném roce jako byla poprvé uvedena Johanka z Arku, se začalo rozvíjet i edukativní poslání BERGu, a to rovnou ve spojení s filmem. Skladatel Jan Dušek odpřednášel dva semináře o filmové hudbě pro studenty středních škol.³⁸ Spolu s Michaelou Sidenberg³⁹ zavítali 17. listopadu do Amerického centra Praha, kde prezentovali

³³ Carl Thomas Dreyer – dánský režisér, zakladatel tzv. „spirituální kinematografie“

³⁴ Informace z reportáže ČT24, z 22. 9. 2015

³⁵ Citace dostupná na [www. ctu-uk.cz](http://www.ctu-uk.cz)

³⁶ Projekt byl premiérován v listopadu 2009 ve Vilniusu, v rámci filmového fóra „Scanorama“

³⁷ Citace z reportáže ČT24, z 22. 9. 2015

³⁸ 26. 9. 2011 pro Arcibiskupské gymnázium a 9. 12. 2011 na English College Prague

³⁹ Michaela Sidenberg – kurátorka vizuálních sbírek židovského muzea v Praze

hudbu k filmu „A child of the Ghetto“ – „Dítě ghetta“ s projekcí, a rozebírali cestu nové hudby ke starým němým filmům.

Společný projekt Nové scény ND, orchestru BERG a taneční skupiny 420 people z 20. 2. 2013 se opět propojil s filmem. Film s názvem „M is for M, Music, Mozart“ (Buenos Aires, 1995), režie: Peter Greenaway, hudba: Louis Andriessen, byl nastudován choreografkou Natašou Novotnou a byl obohacen o světelný design Pavly Beranové.

Znovuvedení celovečerního filmu němého filmu „Nový Babylon“ s hudbou Dmitrije Šostakoviče se dostal přímým přenosem do rozhlasu. ČRO Vltava zprostředkovala přenos do vysílací sítě EBU⁴⁰, koncert proběhl 4. 3. 2013 v Anežském klášteře. Přímý přenos byl odvysílán na těchto stanicích: HR2 (Chorvatsko), SR2 (Kulturradio Německo), DR – P2 (Dánsko), Klassika Raadio (Estonsko) a HR3 (Chorvatsko).

Spojením zajímavého místa s filmovou projekcí na sebe BERG upozornil 5. 5. 2014. Připravil koncert v ještě nedokončené stanici metra – PETŘINY v Praze. Návštěvníci byli dopředu upozorněni na nekomfort tohoto „koncertního sálu“, jakož i na to, že na místě bylo pouhých 12 °C, strmé schody apod. Program byl velmi moderní a přilákal vskutku mnoho účastníků. Večer odstartovala světová premiéra Petra Cíglera⁴¹ se skladbou „Daily Patterns“, následovala česká premiéra Pierra Jodlowského⁴² „Respire“ s filmovou projekcí. A k tomu ještě zazněly skladby Heinerja Goebbelse „La Jalousie a Steva Reicha „City Life“. Program sice velmi náročný, ale pestrý.

⁴⁰ EBU – European Broadcasting Union

⁴¹ Petr Cígler (nar. 1978) – skladatel, hornista a chemik, vedoucí vědeckého týmu syntetické nanochemie na Akademii věd v ČR (zdroj: Český rozhlas, Vltava – host Telefonotéky, 21. 8. 2015)

⁴² Pierre Jodlowski (nar. 1971) – přední francouzský skladatel, který se věnuje současné skladbě a propojuje svojí tvorbu s improvizací a instalacemi. Na svém kontě má mnoho mezinárodních ocenění.

Poskytl tak posluchačům možnost poznat špičková díla současných autorů.

3. 2. Divadlo

Jak už jsem výše zmínila, velké zkušenosti s divadlem získal orchestr BERG ve spolupráci s Národním divadlem na mnohonásobně reprízovaném představení „Zlatovláska“. Hudební skladatel Vladimír Franz, choreograf Jan Kodet a režisér Ondřej Havelka vytvořili taneční pohádkový příběh na motivy klasické pohádky „O Zlatovlásce“ od K. J. Erbena. Režisér Ondřej Havelka, syn jednoho z největších skladatelů 20. století – Svatopluka Havelky, vyrůstal v hudebním prostředí. Díky tomu trval na inscenaci s živým orchestrem. Orchester národního divadla na to časové možnosti neměl, a tak přišel na nápad použít orchestr komorní – vybral si orchestr BERG. Premiéry proběhly 16. a 17. 2006 ve Stavovském divadle v Praze. Úryvek z rozhovoru s Vladimírem Franzem vypovídá o pozitivní odezvě na tento soubor.

„BERG orchestr tvoří mladí lidé, kteří teď absolvují. Jsou to muzikanti dobří a hlavně je to baví. To je obrovská výhoda. Není nic strašnějšího, než tlupa otrávených odborářů, kteří jsou ubiti rutinou, se kterou nehne, ani kdyby přijel nebožtík Karajan.“⁴³

Reprízy tohoto představení se uskutečnily v sezónách 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 a 2015. A celkem s premiérami roztancovalo Stavovské divadlo celkem 80 – krát.

V roce 2009 uvedl BERG na české hudební scéně premiéru velice svébytného představení. Jednalo se o hudební divadlo německého skladatele Heinera Goebbelse, se kterým později orchestr navázal užší a pravidelnou spolupráci. Projekt měl název „Schwarz auf

⁴³ Prof. Judr. Vladimír Franz (nar. 1959) – rozhovor z časopisu Harmonie (9/2006): „Proč a jak jsem psal balet“

Weiss” v českém překladu „Černé na bílém”. Tento projekt byl poprvé proveden v roce 1996 orchestrem Ensemble Modern, jež je, jak jsem již dříve zmínila, v mnoha ohledech pro orchestr BERG inspirací. O kvalitě a vysoké úrovni BERGu svědčí i to, že po třinácti letech, teprve druhé provedení tohoto neobyčejného divadla vůbec, bylo svěřeno právě jemu. „*Goebbels tuto mimořádnou skladbu vytvořil přímo pro Ensemble Modern. Ale my jsme se dostali s Goebbelsem nedávno do kontaktu a on vyslovil přání, aby dílo provedl ještě někdo jiný a jinak než Ensemble Modern. Je to pro nás velká čest,*“ řekl dirigent Peter Vrábel.⁴⁴ Na přípravách nastudování orchestru BERG se Goebbels osobně podílel. Česká premiéra proběhla 29. 9. 2009 v pražském Veletržním paláci v rámci mezinárodního festivalu Struny podzimu. Režie se ujal osvědčený tandem SKUTR⁴⁵. Toto hudební divadlo kladlo velmi vysoké nároky nejen na orchestrální hráče, ale i na dirigenta. Goebbels své interprety stavěl do různých rolí. Kromě instrumentální složky, museli hudebníci zastat i pěvecké, herecké nebo pohybové úkony. Hudebníci se zde proměnili v tzv. performery. Hráli například kuželky s dusítky nebo kostky na krytu cembala, házeli balony na kus plechu, hráli badminton s ozvučenými raketami, vařili vodu na čaj (v jedné pasáži je slyšet neuvěřitelné duo pro pikolu a čajovou konvici pískající v C dur), dále pak mluvili, recitovali, zpívali i tančili. Originální minimalistickou scénu představení vytvořil výtvarník Jan Polívka. Na jevišti se objevila například obří 20 metrů vysoká a 6 metrů široká stěna z kartonových krabic.

Papír se stal základním materiálem celé inscenace. Toto hudebně - divadelní představení volně vychází z povídky „Stín“ anglického spisovatele Edgara Allana Poea a je zároveň jakousi poctou německému dramatikovi Heineru Müllerovi.⁴⁶ S hudebním

⁴⁴ Citace z deníku Metro, 4. 5. 2009

⁴⁵ SKUTR – tento autorský tandem představují autoři Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský, držitelé několika tuzemských i zahraničních cen, jejich autorská tvorba obsahuje mnoho multižánrových prvků – od loutek přes light design až k akrobacii, zabývají se i operní režii

⁴⁶ Během představení dokonce diváci mohli slyšet z nahrávky hlas Heinerja Müllera

doprovodem a dialogy se mísily nejen texty těchto dvou, již zmíněných autorů, ale také fragmenty T. S. Elliota. Klidné a jemné části se prolínaly s divokými výstupy, intimní náladu střídala hlučná. Hudebníci pak kromě divadelních akcí a orchestrálních partů museli zvládnout i exponovaná sóla na poměrně exotické nástroje, jakým je například japonské koto.⁴⁷ V hudebních pasážích se též objevil nezvyklý cimbál nebo elektrické sample. Neméně náročné byly i technické přípravy inscenace. *„Dát dohromady Schwarz auf Weiss po zvukové stránce bylo asi tím nejsložitějším, na čem jsem zatím pracoval. Je potřeba nazvučit 18 muzikantů, kteří se pohybují po celé scéně a mezi diváky. Třešinkou na dortu bylo ozvučení badmintonových pálek,“* vysvětloval Petr Kaláb, zvukový designer. Tato inscenace získala obrovský obdiv nejen u odborné veřejnosti, ale i u té laické. Dokonce byla tato inscenace nominována na Ibsenovu cenu⁴⁸. V sezóně 2011, konkrétně se jednalo o tři reprízy v listopadu 2011, se pak do podzemního kina Veletržního paláce vrátilo toto představení naposledy.

V květnu 2015 zaznamenal orchestr BERG velký úspěch. Vystoupil totiž na koncertě v divadle Archa v rámci festivalu Pražské jaro. Uvedl zde skladbu „Songs of Wars I Have Seen“ - „Písně o prožitých válkách“ z roku 2007, také od Heinerja Goebbelse⁴⁹. Jak už jsem dříve podotkla, s tímto skladatelem BERG již v minulosti spolupracoval.⁵⁰ Sám Goebbels se zdráhal označit toto vystoupení za koncert. *„Toto dílo ukazuje, jak různě dovedeme vnímat. Jinak vnímáme slovo, jinak zvuk a jinak hluk. Proto považuji Písně o prožitých válkách za něco mezi koncertem, divadlem a předčítáním*

⁴⁷ Náročného partu a hry na japonské koto se ujala houslistka orchestru BERG Anna Fliegrová

⁴⁸ Ibsenova cena – jedná se o nejlukrativnější divadelní ocenění na světě, oceňovaní jsou ti, kteří divadelní svět obohatili o nový rozměr

⁴⁹ Heinrich Goebbels – současný německý režisér, divadelník a skladatel

⁵⁰ v roce 2009 provedl BERG Goebbelsovo hudební divadlo „Schwarz auf Weiss“, v rámci festivalu Struny podzimu a znovu pak v roce 2011

knihy,“ řekl skladatel.⁵¹ „*Když čtete, máte nejrozvinutější představivost. Chtěl bych to zachovat i teď – byť posluchači budou v situaci, kdy text bude někdo číst před nimi, snad je to o tu volnost představivosti nepřipraví,*“ dodal. Na jednom setkání s novináři před koncertem dokonce podotkl: „*Není to koncert. Koho nebudou zajímat slova, bude se asi nudit.*“⁵²

Goebbels byl v tomto případě nejen autorem hudby, ale také celkového konceptu a režie. Skladba čerpá ze zápisků z deníků spisovatelky Gertrude Steinové. Deníky jsou psané za časů druhé světové války (konkrétně pocházejí z let 1942 až 1944) v okupované Francii. Text je u této Goebbelsovy skladby naprosto stěžejní, proto bylo pro BERG, podle jeho šéfdirigenta Petera Vrábela, podstatné, že jim Goebbels dovolil pracovat s textem v češtině. „*Byl jsem rád, že to risknul a dovolil nám češtinu,*“ podotkl dirigent Peter Vrábek⁵³.

Dílo Steinové, které česky nevyšlo, pro potřeby inscenace přeložil básník Jiří Měsíc, který se věnuje také hudbě.

Goebbels při jednom z rozhovorů zmínil: „*Když jsem toto dílo vloni uváděl ve Francii, existovaly dva překlady do francouzštiny, protože Steinová tam kdysi žila. Ani jeden z překladů ale nešel použít, protože překladatelé se věnovali jen příběhu – a opomněli to, jak Steinová psala. Tam, kde používala repetice a opakovala stejné slovo, jej vypouštěli nebo ho nahrazovali slovem zcela jiným. Proto jsme si i ve Francii museli vytvořit vlastní překlad.*“⁵⁴

Goebbels si s vedením orchestru BERG ještě pár dní před koncertem elektronicky vyměňoval nahrávky určitých pasáží skladby a pracoval na tom, aby byly v českém překladu správně rytmizovány.

Autor v jednom z rozhovorů pro tisk uvedl, že to byl právě způsob, jakým Gertrude Steinová přemýšlela o válce, jenž ho inspiroval k adaptaci jejích deníků, které mají v originále název: „*Války, které*

⁵¹ Citace z kritiky dostupné na www.art.ihned.cz

⁵² Citace z kritiky dostupné na www.blesk.cz

⁵³ Citace z kritiky dostupné na www.blesk.cz

⁵⁴ Citace z kritiky autora Konráda z 25. 5. 2015, dostupné na www.art.ihned.cz

jsem prožila“ (1943). Hovořil také o tom, jak Steinová v roce 1943 vnímala druhou světovou válku. Nikoliv jako jedinečný konflikt toho času, nýbrž jen další v řadě válek, jimiž si lidstvo prošlo v minulých stoletích. „*Srovnává to, co se děje v roce 1943, s válkami, o nichž si čte v Shakespearově Macbethovi či Richardu III.*“, upozornil.⁵⁵

Tím pádem vlastně do určité míry vysvětlil a objasnil, proč do svého provedení zakomponoval části hudby Matthewa Locka, autora ze 17. Století, k Shakespearově Bouři. V této části skladby pak orchestr BERG hrál na dobové barokní nástroje – např. theorbu. Goebbelsova hudba totiž vyžaduje zároveň dobové, ale i současné a moderní nástroje. Dirigent Vrábek k tomu řekl: „*Jsem vždy rád, když mě okolnosti donutí se dobovými nástroji zaobírat a dobře se s nimi naučit pracovat.*“⁵⁶

Velice působivé byly pak právě pasáže, kdy docházelo ke střídání dobových vsuvek a náhlých návratů do současnosti, při kterých byly využívány elektronické efekty, od praskající elektřiny až po zvuky připomínající startující letadlo. Dílo tedy propojovalo hudbu s velkým množstvím textu a zároveň kombinovalo moderní nástroje s těmi, které se používají pro autentickou interpretaci staré hudby.

Zde několik velice zajímavých poznatků, jež pronesl sám autor k tomuto dílu:

„*Nejzajímavější na tom je,*“ čímž objasnil Goebbels výběr textů, „*že (Steinová) vypráví o svých zážitcích z Druhé světové války, kterou zažila ve Francii, ale na nic se zvlášť nezaměřuje, nijak nám nenapovídá, co máme pokládat za důležité a co ne. Je to jako když spolu mluví sousedi o všem možném, kombinuje osobní zmínky o jídle, o svém psovi, o počasí, s jasně politickými názory na Američany, Italy, Francouze a lidi vězněné v Německu. Pěkné na tom je, že když si čtete tu knihu – a patrně taky když to slyšíte ve skladbě – musíte se sami rozhodnout, nač se chcete zaměřit, váháte*

⁵⁵ Citace z kritiky dostupné na www.art.ihned.cz

⁵⁶ Citace z kritiky dostupné na www.art.ihned.cz

mezi vlastním vztahem k osobnímu úhlu pohledu, nebo k politickému a společenskému úhlu pohledu. Steinová kladla zvláštní důraz na rozdíl mezi osobním prožitkem války a tím, jak násilí a válečnou vřavu vnímá veřejnost. Ukazuje to, jak je těžké o válce vůbec hovořit. Její pohled na válečné zkušenosti je skutečně zvláštní. Válku vnímá z politické i soukromé roviny a nechává na vás, abyste si vybrali, co je vám bližší," sdělil Goebbels.⁵⁷

Takže například ve chvíli, kdy na Itálii padají bomby, Steinová raději popisuje své každodenní problémy a běžné starosti.

Tomuto projektu, díky koncepci, kterou Goebbels nastavil, odpovídalo i upravené jeviště v divadle Archa. V přízemí u smyčkových nástrojů, klavíru a cembala seděly samé ženy – všechny byly oblečené ve světlých barvách, pod nástroji byl položen koberec, vedle nástrojů byly umístěny lampičky. Jak to potvrdil sám autor, působí to, jakoby část hudebníků seděla v „obýváku“. Celou scénu tak tvoří jen pokoj s křesly a lampami, ženy v pestrých šatech evokují svět autorky textu, a instrumentalisté nejen hrají, ale zároveň propůjčují své hlasy textům. Goebbels je vždy raději, čtou-li texty neherci. Když tedy jednotlivé členky orchestru z přízemí zrovna nehrály, povětšinou recitovaly. V jednu chvíli dokonce všechny začaly třít zvonivé tibetské mísy.

Zadní část jeviště, která byla zvednutá, vytvářela pomyslné „první patro“. Tam seděli perkusisté, dechaři a hráči na elektronické nástroje – byli to všichni muži, a do jednoho byli oděni v černém. Jednoduchý, ale účinný „fór“ zafungoval. A kontrastu pomáhalo i rozmístění jednotlivých nástrojů – například jeden člen BERGU střídal elektrické klávesy s dávným strunným nástrojem zvaným theorba.

Steinová vytvořila dílo, na které lze nahlížet z vizuálního, hudebního i politického úhlu pohledu. Války se podle autorky nemění již od dob

⁵⁷ Citace z kritiky dostupné na www.klusak.blogspot.cz a www.art.ihned.cz

Shakespeara a tyto okolnosti ji vedly k povzdechu: „*Je hrozné, když bombardují Italy, ale co s tím já mohu dělat?*“⁵⁸

Ředitelka orchestru Eva Kesslová pak připomněla, že pro BERG není běžné zabývat se hudebním divadlem. Přesto orchestr s Heinerem Goebbelsem poprvé spolupracoval před více než deseti lety a od té doby uvedl řadu jeho skladeb.⁵⁹ Je pravdou, že na tuzemské poměry je opravdu výjimečné, když má soubor tak blízký vztah se světovým autorem.

O výjimečnosti tohoto projektu svědčí i příspěvek jednoho z kritiků po tomto koncertě: „*Orchestr Berg zahrál Goebbelsovu válečnou skladbu přesně, ale nechal prostor pro představitivost. A pokud ještě někdo pochyboval, zda Orchestr Berg skutečně je předním českým komorním ansámblem, pondělní koncert v pražském Divadle Archa ho snad konečně přesvědčil. Uvedení své celovečerní skladby osobně – a napjatě – sledoval od zvukařského pultu sám autor. I na něj zjevně udělalo dojem, jak orchestr vedený šéfdirigentem Peterem Vrábelem kouzelně spojil současnou hudbu s prvky divadla.*“⁶⁰

V rámci tohoto koncertu byla před Goebbelsovým dílem ve světové premiéře uvedena také skladba českého autora Petra Wajsara nazvaná „Vápenná sinfonietta“. Ta se hrála naživo jako jakýsi soundtrack ke svižnému dokumentárnímu filmu Marka Bureše z továrny na vápno. Rozhodně se ale jednalo o víc než jen pouhou zpestřující předeheru, šlo o audiovizuální dílo. „*Vizuální složka využívá svébytné poetiky industriálního komplexu pro výrobu vápna. Stejně jako obraz vychází i hudební základ částečně z realistických zvuků částí provozu,*“ vysvětlil skladatel.⁶¹ Simulovat realistický zvuk vápenky pomohlo velké množství bicích nástrojů. Koncert se konal za účasti obou autorů.

⁵⁸ Citace přímo z divadelní hry, zdroj: podklady od Evy Kesslové, ředitelky orchestru

⁵⁹ Citace z kritiky, dostupné na www.art.ihned.cz

⁶⁰ Citace z kritiky od Franka Kuzníka z 26. 5. 2015, kritika dostupná na www.archiv.ihned.cz

⁶¹ Citace z bookletu orchestru BERG

3. 3. Tanec

V sezóně 2011 proběhlo na Nové scéně velice netradiční představení s taneční skupinou Dekka Dancers.⁶² Projekt byl nazván TimINg.⁶³ Dramaturgická linka této divadelní inscenace se točila kolem jedné ze základních fyzikálních veličin – času. Jak kombinace anglických slov *timing* (měření času, načasování) a *IN* (předložka v nebo do) v názvu napovídá, představení se pokoušelo interpretovat pohledy na rychlost plynutí času, jeho působení na člověka, způsoby vnímání času a jeho propojení s vnitřním já. Řečeno slovy jeho tvůrců, jde o "*koncert pro osm tanečníků a orchestr, sondu do nitra budovy Nové scény a vnitřního světa tanečníků*".⁶⁴ Taneční choreografie byla sestavená na základě vzpomínek tanečníků na jejich dětství. Jednalo se o choreografii vytvořenou přímo členy této taneční skupiny. Základem projektu TimINg orchestru Berg byla skladba „*Poème symphonique*“ György Ligetiho pro sto metronomů. Alex Ross ve své knize „*Zbývá jen hluk*“ o Ligetim tvrdí, že vždy tíhnul k absurdnímu humoru. O skladbě samotné napsal: „*Podobně jako jiné Ligetiho žertíky, má i tento pod povrchem vážný tón. Počáteční komičnost scény – koncertní pódium plné neživých starožitných přístrojů vystřídá nečekaná komplexnost. Když rychlejší metronomy dotikají a zastaví se, z oblak tikotu se vynoří pavučiny rytmu. Když poslední přeživší metronomy mávají ve vzduchu svými malými rafičkami, působí osaměle, uboze a téměř jako lidé.*“⁶⁵

Berg nechal pro tento projekt, který sami aktéři nazvali „koncertem“ pro 8 tanečníků, 100 metronomů, 2 sólisty a orchestr, vytvořit unikátní soubor stovky metronomů, které prostřednictvím veřejné sbírky zapůjčilo stejné množství patronů, mezi nimi i řada známých osobností jako operní pěvkyně Soňa Červená nebo herci Miroslav Táborský a Ondřej Havelka.

⁶² DekkaDancers – skupina mladých tanečníků a choreografů, byla založena v roce 2009

⁶³ Premiéra timINGu proběhla 9. 5. 2011 na Nové scéně v Praze

⁶⁴ Citace z kritiky na www.CT24.cz

⁶⁵ Citace z knihy „*Zbývá jen hluk*“ Alexe Rosse, str. 423

Před dalším provedením, v září 2012, orchestr BERG uskutečnil dva happeningy, jeden na Piazzettě Nové scény a druhý pak v historických garážích Českého rozhlasu. „*Pokusíme se Poème symphonique zrealizovat vůbec poprvé na světě stereo - tedy se dvěma stovkami metronomů,*“ uvedl Peter Vrábel⁶⁶. Všechny metronomy byly spuštěny během představení naráz a bez přímého zásahu lidské ruky.

Dalšími podněty projektu byly - další Ligettiho skladba „*Ramifications*“, Koncert pro klarinet a orchestr Aarona Coplanda a „*Dances*“ od Louise Andriessena pro soprán a orchestr. Taneční obrazy byly pak z různých míst Nové scény přenášeny na jeviště prostřednictvím kamer, jak během klarinetové koncertu, tak i během předešlé skladby „*Ramifications*“. Závěr koncertu provázely živé taneční monology jednotlivých tanečníků.

„*Výsledná forma projektu je na hranici mezi koncertem a divadlem. Choreografii vytvořili Tomáš Rychetský a Viktor Konvalinka z DekkaDancers. Režisérka Petra Tejnorová, která tuto inscenaci připravila, má navíc ve svých inscenacích blízko k fyzickému autorskému divadlu,*“ řekl k projektu dramaturg Nové scény Lukáš Trpišovský. A ještě dodal: „*Samotný název *timING* asociuje hru s časem a načasováním. Vystává otázka: jakou rychlostí pro člověka plyne čas? Spojením prostoru Nové scény a vnitřního prostoru jednotlivých tanečníků se zrodila cesta - putování časoprostorem, kdy se Nová scéna jeví jako labyrint, ve kterém se člověk ztrácí.*“⁶⁷

BERGu se opět podařilo vytvořit naprosto ojedinelý projekt. Posluchači a diváci v jedné osobě si pak jistě pokládali otázky: Co je skutečnost a co fikce? Co je naživo a co předtočené? Co je skutečnost a co virtuální podvod?

⁶⁶ Citace z bulletinu orchestru BERG

⁶⁷ Obě citace ze zprávy pro tisk, dostupné na www.CT24.cz

Další výjimečný počín, který má BERG na svém kontě, bylo představení se členy souboru Spitfire Company⁶⁸. Tento projekt s názvem „*Constellations I. Before I say yes*“, proběhl v sezóně 2016 v divadle Ponec⁶⁹. Jednalo se opět o multižánrový projekt. Byl propojen s výtvarnou instalací japonského fotografa Takaa Kanemachiho. Šlo o prostou inscenaci, nebo spíš tanečně – hudební představení. Oběma souborům se podařilo prolnout hudbu s tancem. Vzájemná komunikace těchto složek působila až neuvěřitelně přirozeně. Nebyl zde vlastně ani žádný příběh nebo konkrétní obrazy, jen prostá a čistá syntéza.

Hudba zde ale přesto dominovala. Hudebníci byli důležitou součástí celé inscenace. Peter Vrábek začínal například dirigovat už z uličky mezi diváky. A mezi jednotlivými částmi skladeb se hudebníci vždy přeskupovali. Jednotlivé části skladeb potvrdily, že nejen hudba ale i tanec našly inspiraci v emocích a různých stavech mysli. Tyto části měly název – „Euphoria, Euthanasia, Eros, Insomnia“. A ty se během představení promítaly na plátno nad hlavami hudebníků. Jak už jsem řekla, během inscenace bylo i dostatek vizuálních dojmů. Na plátně se též promítalo režisérovo oko, a to v reálném čase. Tento prvek byl velice zajímavý a dokresloval atmosféru celého představení. Úvodní část byla pro posluchače rozhodně nejnáročnější. Jednalo se o skladbu Michala Nejtka⁷⁰. Disonance a nerozvedené motivy v partech hráčů byly reflektovány i do pohybových kreací. Obdobná práce s hudbou a tancem pak pokračovala i v dalších částech této skladby. Tanečníci zdánlivě komunikovali s hudebníky, ale se sluchátky na uších to působilo tak, jakoby se jednotlivé skupiny ani nestřetly. Každý se uzavřel do svého vlastního hudebního či tanečního světa. Taneční choreografie mohla působit zdánlivě jako

⁶⁸ Spitfire Company – umělecká skupina věnující se fyzickému, experimentálnímu a tanečnímu divadlu, obdržela již několik mezinárodních cen, jejím uměleckým vedoucím je Petr Boháč

⁶⁹ Premiéra proběhla konkrétně 29. 11. 2016, repríza pak byla 30. 11.

⁷⁰ Michal Nejtka – hudební skladatel, aranžér a klavírista, vystudoval hru na klavír na konzervatoři v Teplicích, poté skladbu na pražské AMU, již léta pravidelně spolupracuje s orchestrem BERG

banální, pokud si posluchač odmyslel hudební doprovod, ale ve skutečnosti tato synergie s hudbou dodávala tanci smysl.

Druhá část představení probíhala poněkud monotónněji. Posluchači si tak mohli na chvíli oddechnout. Na scénu přišli tanečníci s lékařskými pomůckami, stojany a vozíky. Opět se veškeré dění na scéně naprosto přizpůsobilo hudbě. Ta proudila v jedné dynamice a působila až minimalistickým dojmem. Atmosféra této části byla téměř mrtvolná.

Další část byla o něco živější. Zde byla znát inspirace erotickým vzrušením. Tanečníci předváděli krouživé pohyby pánví, sice poněkud monotónně, ale s přiměřenou vyzývavostí. Tentokrát hudba gradovala, ne v přehlušujících se hlasech, ale vzájemně se doplňujících.⁷¹

Následovala opět klidnější část s názvem „Insomnia“ – tedy „nespavost“, nebo chcete – li „bezesná noc“. Tomu odpovídala i hudební složka. Objevovalo se stále více souzvuků, a hudba byla adekvátně k taneční choreografii o dost klidnější.

V závěru se pak jak hudební, tak i taneční složka vrátila k divočejšímu provedení. Ale už se nejednalo o chaos, jako na začátku, a v hudbě byl slyšet znatelný silný rytmický podklad.

BERGu se opět jedinečným způsobem podařilo spojit současný tanec se soudobou hudbou. A skladatelův experiment s formou, hudbou a diváckou trpělivostí se rozhodně také povedl.

⁷¹ Výrazného trumpetového partu se v tomto projektu ujala Štěpánka Balcarová

Ráda bych ještě zmínila dva velice zajímavé projekty, jichž jsem byla také součástí.

Na začátku sezóny 2017⁷² proběhl ve velkém sále Domoviny koncert nebo spíše představení, na němž BERG provedl dvě české a jednu světovou premiéru současných děl. První skladba skladatele Pera Nørgårda⁷³ měla název „Voyage into the Golden Screen“. Autor zde pracoval s dvěma harmonickými spektry (nebo – li alikvótními řadami). Jedno spektrum mělo základ na tónu G a to druhé bylo posunuté o čtvrttón výše. Tato dvě spektra se neustále prolínala, velikou roli v tom hrály tzv. mikrointerval, a co se týče rytmické složky, tak ta nebyla v jednotlivých linkách příliš rozlišena. Nejen pro nás interprety, ale i pro posluchače, bylo velice náročné se soustředit jen na jednu linku. V druhé části skladby hudba probíhala podobně, pouze s jedním rozdílem. Hudebníci hráli sice stejnou melodii, ale každý v trochu jiném tempu. Tyto rytmicky odlišené melodie se navzájem prolínaly, a chvílemi se mohlo zdát, jako bychom zaslechli sem tam i nějakou klasickou harmonii. Několikrát se ale autorovi povedlo do této klasičtější části zapasovat přeci jen ještě nějaký mikrointerval.

Následující dílo skladatele Ondřeje Adámka⁷⁴ s názvem „Sinuous Voices“ čerpalo z lidského hlasu a řeči. Inspiraci autor hledal v různých polohách lidského hlasu – prolínal se zde šepot s proklamací, recitace s mluvou i zpěvem. Jednalo se o prolínání hlasů modlících se žen, možná i skandujícího davu. Tento hlas byl zastoupen basovou flétnou, a postupně se k ní přidávaly i další nástroje. Skladatel zde dal za úkol jednotlivým hudebníkům využít nejrůznější techniky, kterých jsou jejich nástroje schopny. Například flétna využívala tzv. slapy, tone – slapy, frulato, jet whistle a trombóny pak předváděly výrazná až extrémní glissanda. Skladba

⁷² Konkrétně se jednalo o koncert 4. 9. 2017 v Domovině v Praze

⁷³ Per Nørgård – (nar. 1932), současný dánský hudební skladatel, zabýval se trialistickým kompozičním systémem

⁷⁴ Ondřej Adámek – současný český hudební skladatel a dirigent, skladbu vystudoval na pražské AMU, pak dále na Conservatoire National Supérieure v Paříži

samozřejmě gradovala, a ke konci se zdálo, jako bychom slyšeli jakýsi divoký rytmický tanec. Ve skladbě byla velice silně patrná inspirace z jiných kultur, o to víc bylo toto dílo posluchačsky zajímavější.

Zlatým hřebem večera byl očekávaný kus se Soňou Červenou⁷⁵. Šlo o dílo skladatele Tomáše Reindla⁷⁶ s jednoduchým názvem „Jóga“. Jak autor sám řekl, je to vlastně „*svérázný scénický melodram pro Guru, orchestr a jogíny*.“⁷⁷ Hlavní postavy gurua se ujala přední osobnost naší kulturní scény – Soňa Červená. Nejdříve přednesla text o charakteru jógy, a dále pak recitací vedla jogíny, kteří se nacházeli pod podiem. Ti provedli sled ásan Surja Namaskár – v překladu se jedná o tzv. pozdrav slunci. Texty autor převzal z nejstarších českých překladů knih zabývajících se jógou, některé další texty pocházejí od Františka Drtikola. Hudba byla velmi silně inspirovaná indickými prvky, sám autor se dokonce ujal hry na indická tabla. Jedním z nejzajímavějších efektů této skladby bylo, když nejen cvičenci jógy, ale i instrumentalisté na pódiu pracovali s dechem (a to nejen dechaři). Přizpůsobovali dechu i způsob hry (například tahy smyčce). Ve skladbě se tedy objevil klasický komorní soubor, indická tabla, ale také elektronika a alikvótní zpěv. Tímto koncertem BERG opět sklídl oprávněné ovace, jak u publika, tak i u kritiků.

Posledním projektem BERGU, který bych ráda ve své práci uvedla, je koncert, který proběhl na jaře roku 2016 v karlínském kostele v Praze⁷⁸. Koncert byl součástí cyklu BergSpace 2016. Spolu s orchestrem BERG se ho zúčastnil i Kühnův smíšený sbor pod

⁷⁵ Soňa Červená – významná česká operní zpěvačka a herečka, několik desítek let žila v emigraci, držitelka několika zahraničních cen

⁷⁶ Tomáš Reindl – současný český skladatel, multiinstrumentalista, pravidelně spolupracuje s BERGEM, vystudoval skladbu na pražské AMU, absolvoval mnoho zahraničních stáží

⁷⁷ Citace z kritiky dostupné na www.operaplus.cz

⁷⁸ Konkrétně se jednalo o koncert, který se konal 16. 5. 2016 v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně v Praze

vedením sbormistryně Lenky Navrátilové. Koncert byl ozvláštněn a originálně doplněn světelným designem autora Jana Komárka⁷⁹. První skladba, která na koncertě zazněla, byla od již dříve zmíněného skladatele Broniuse Kutavičiuse.⁸⁰ Dílo nese název „Jeruzalés vartai“, v českém překladu „Brány Jeruzaléma“. Tento meditativní cyklus vznikl v letech 1991 – 1995. Sám autor se velice často a rád inspiruje dávnou minulostí. Touto skladbou nás přenesl do biblického období. Kutavičius zde použil hudební útvary, jejichž jedinečnost je založená na monotónnosti vedení jednotlivých hlasů, byla znát hudební inspirace litevským folklórem. Objevily se i v ní sekundové intervaly, a zvukomalebnost archaických textů do určité míry vyvolávaly pocit, jakoby šlo o minimalistické dílo. Tato skladba vycházela, nejen co se textu týče, z 21. kapitoly „Zjevení sv. Jana“ z Nového zákona. „Dvanáct bran“, tedy tři na každou světovou stranu, určily formu Kutavičiusovy skladby. Každá brána zvukově zobrazovala rituál, který je pro danou světovou stranu typický. První část tedy vycházela z japonské tradiční hudby – gagaku. Hudbu provázela recitace textu v japonském haiku. Druhá část zase propojila motivy sekvencí jakutských šamanů s karelofinským tradičním zaklínadlem pro úspěšný lov na moři. Deklamaci zde prováděli sami hudebníci. Třetí část pak vycházela z prvků kultury afrických přírodních kmenů. Zde autor hodně využil bicí a dechové nástroje. Tato část rozhodně zaujala svou pravidelnou rytmizací a zvláštní aleatorikou. Část týkající se západní kultury propojila prvky západoevropské chrámové hudby. Autor vytvořil dva stylizované chorály – gregoriánský a protestantský. Oba měly podtitul „Stabat Mater“. Zde převzal hlavní úlohu Kühnův smíšený sbor v čele s kantorem⁸¹. Další z BERGovských neobyčejných projektů měl pak ještě reprízu v další sezóně, a to 11. 4. 2017 v brněnském českobratrském evangelickém chrámu J. A. Komenského.

⁷⁹ Jan Komárek – světelný designér, tvůrce autorských, alternativních projektů

⁸⁰ Viz kapitola 3. 1. Film – „Utrpení panny orleánské“

⁸¹ Partu kantora se ujal jeden ze zakladatelů souboru „Schola Gregoriana Pragensis“ - Stanislav Předota

4. Hudební soutěž - NUBERG

Na závěr mé práce bych ještě ráda upozornila na hudební soutěž, jež každoročně orchestr BERG pořádá, a to již od roku 2007. Název NUBERG je novotvar vytvořený z pokrouceného „new“ a „BERG“, a znamená to něco jako nová hudba pro orchestr BERG. NUBERG má celkem dvě kategorie, uděluje Cenu veřejnosti a hlavní cenu NUBERG, do které v podobě jednoho hlasu (z celkových devíti) vstupuje i výsledek z hlasování veřejnosti. V této soutěži se utká vždy několik současných skladatelů a posluchači spolu s odbornou porotou, pak vybírají z přihlášených autorských počinů ten nejlepší. Podmínky soutěže jsou dvě - napsat na objednávku novou skladbu, a být ve věkové hranici do 35 let. Porota je složena nejen z tuzemských, ale i zahraničních odborníků. Rozhodující slovo má i veřejnost, která si může jednotlivé skladby poslechnout na koncertech, na webových stránkách orchestru BERG nebo na speciálně vytvořeném CD, a následně hlasovat. Vítězné skladby pak BERG provede na koncertech v následující sezóně.

„NUBERG je sice soutěž, ale soutěžení není jejím hlavním posláním. NUBERG chce hlavně podpořit novou hudbu a její cestu za posluchačem.“ řekla o soutěži ředitelka orchestru BERG⁸².

NUBERGu tedy nejde o to, kdo bude první – i když hlasování je hlasování a někdo první pozici nutně zaujme –, ale o vnímavé přijetí rozličných projevů soudobé hudby.

„Není to skladatelská soutěž v pravém slova smyslu. Omezuje se jen na ty skladby tuzemských autorů, které jsme v uplynulé sezóně uvedli ve světové premiéře. Nápad se zrodil z diskuse, kterou jsme vedli s manažerkou orchestru Evou Kesslovou. Mrzelo nás, že nové skladby slyšeli jen lidé, kteří byli na jejich premiérách, případně na koncertech, kde jsme je opakovali. Pokusili jsme se prodloužit život skladeb tím, že jsme live nahrávky z koncertů soustředili na kompaktní disk a zveřejnili na internetu. A protože nás názor

⁸² Citace ze zprávy pro tisk, zdroj: bulletin orchestru BERG

posluchačů nás velmi zajímá, nechali jsme je zároveň hlasovat, která skladba se jim nejvíce líbila. Souběžně jsme se ale rozhodli, že chceme i odborné posudky. Oslovujeme tedy i skladatele světových jmen, jejichž hudbu hrajeme a s nimiž úžeji spolupracujeme, zda by si vyslechli nahrávky a vybrali tu, která je nejvíc zaujala. Názor posluchačské veřejnosti se pak v hlasování odborné poroty započítává jako jeden hlas.“dodal ke smyslu soutěže dirigent BERGU, Peter Vrábel.⁸³ Ohlasy na každý ročník soutěže byly natolik příznivé, že se BERG rozhodl z ní vytvořit každoroční milou tradici.

V prvním ročníku v roce 2008 v NUBERGu zvítězila osmadvacetiletá Jana Vöröšová, absolventka skladby na pražské HAMU. Její skladbu „Gulliver's Travels“ („Gulliverovy cesty“) pro orchestr a recitátora zvolila odborná porota jako nejlepší dílo. Publikum zase zvolilo ze sedmi kompozic uvedených v minulé sezoně dílo Petra Wajsara „Drum'n' Berg“, které strhujícími rytmy nezapře dvojí zakotvení autora v populární a „klasické“ hudbě.

V roce 2009, kdy proběhl druhý ročník této skladatelské soutěže, se zúčastnilo 6 mladých českých skladatelů, jejichž skladby byly provedeny v předešlé sezoně BERG Company 08. Porota vybrala skladbu Michala Nejtka „Nocturne with Ray“, Cenu veřejnosti získaly „Židovské sny“ Jana Duška.

V dalším roce soutěžily skladby ze sezóny s názvem BERG 09. V témže roce také BERG zahájil projekt „NUBERG do škol“. Tento ročník byl pro orchestr zároveň ročníkem jubilejním. Obě ceny soutěže byly uděleny Janě Vöröšové, která již vyhrála první ročník, tentokrát to bylo za skladbu „Havran a moře“.

V roce 2011 proběhl pátý ročník soutěže. A ceny získaly - Vít Zouhar za skladbu „Pinnas Columbie“ a cenu NUBERG Slavomír Hořínský a jeho „Lacrimosa“.

⁸³ Citace odpovědi z rozhovoru Petera Vrábela pro Literární noviny z roku 2011

V roce 2012 zvítězily skladby „Modrá – čistá a křehká“ od Ondřeje Štochla a hudba k němému filmu „Dítě Ghetta“ od Jana Duška. Tento rok veřejnost poslala do soutěže rekordních 1004 hlasů.

O rok později se v soutěži utkalo dokonce 7 skladatelů. Soutěž se tentokrát nesla v novém duchu. Vznikly k ní autorské fotografie Johany Kratochvílové, kde se jednotliví skladatelé objevili doslova jako tvůrci nových stříhů. Probíhal i bohatý doprovodný program – od nočního maratonu, přes debaty se skladateli, až po originální poslechovou výstavu.

V roce 2014 vytvořil BERG pro soutěž interaktivní instalaci originálního sluchomatu. Podtitul soutěže byla tentokrát – „Nová hudba – tak trochu jiná káva“, a fotografie Anety Šebelkové zachycovaly zúčastňující se skladatele v jejich oblíbených kavárnách. Hlavní cenu dostal Jakub Rataj se skladbou „Proraketon“, a cenu veřejnosti obdržel Martin Klusák za skladbu „In paradisum“.

V únoru 2015 soutěžila šestice našich skladatelů. Tento rok se mohla veřejnost setkat se soutěžními skladbami i díky provokativní interaktivní instalaci. Skladatelé na ní byli vyobrazeni v životní velikosti v objektech připomínajících rakve. Motto soutěže znělo „Žijeme hudbou“. Hlavní cena byla udělena opět Jakubovi Ratajovi, tentokrát za skladbu „La balade“, cenu veřejnosti získal Michal Nejtek díky skladbě „The Lightning Speed of the Past“, a tento rok se udělovala zároveň i cena mladých – a tu dostal Miloš Orson Štědroň za skladbu „Rock“.⁸⁴

Pro zajímavost ještě citace několika ohlasů veřejnosti nejen na soutěž NUBERG, ale i na orchestr BERG všeobecně.⁸⁵

⁸⁴ Veškeré informace pocházejí z výročních zpráv orchestru BERG

⁸⁵ Informace jsou poskládané z bookletů a bulletinů orchestru BERG

Matěj Š., email, 21. března 2011

„Mnohokrát vám děkuji za prvotřídní činnost orchestru BERG. Sleduji vás z vašich internetových stránek, které jsou také velmi inspirativní a poučné. Děkuji zvláště za uvádění nových autorů, jste orchestrem, který opravdu žije!“

Dáša V., email, 17. prosince 2010

„Za ten rok, co na vaše akce chodím, jste si mě naprosto získali, a to do slova a do písmene. ... neskutečně si to užívám, jako žádné jiné koncerty předtím.“

Anna, email, 7. října 2011

„Z koncertu v Roxy jsem byla naprosto nadšená. Na představení Bergu chodím často, ale pokaždé mě něčím překvapí, stejně, jako tentokrát!“

David Š., email, 7. října 2011

„Roxy bylo vynikající. Jen tak dál, děláte záslužnou věc. Já už ani na jiné koncerty nechodím, jen na vás!“

Petr V., email 24. března 2010

„Ještě jsem se zcela nevzpamatoval z minulého koncertu. Zážitek patří k těm několika událostem, jež mi v tom nejlepším smyslu změnily život. Děkuji.“

Frank K., email 14. března 2010

“Thanks again for the concert on Monday night, I greatly enjoyed it. There's such good energy in the Berg Orchestra...I almost don't care what's on the programs lately, I just love seeing Peter Vrábel and the band. And there's that great element of surprise--always something I haven't heard or seen before. I am very grateful to have the Berg Orchestra in Prague!”

„Ještě jednou děkuji za pondělní koncert, moc jsem si ho užil. V Orchestru Berg je tak dobrá energie... Je mi v poslední době skoro jedno, co je na programu, prostě se mi strašně líbí pozorovat Petera Vrábela a kapelu. A navíc je tu ten úžasný moment překvapení – vždy něco, co jsem ještě neslyšel nebo neviděl. Jsem opravdu vděčný, že mám orchestr Berg v Praze!“

Michaela V., e-mail 11. ledna 2010

„Dík za existenci celého orchestru. Na koncerty jsem začala chodit až toto září. I za tak krátkou dobu mi přirostl k srdci a těším se na každý jeho koncert.“

Šárka S., e-mail 10. prosince 2009

„Chtěla jsem vám moc poděkovat za krásnou sezónu, za úžasné koncerty BERG. Prosím, počítejte se mnou, jako abonentem, opět do nové sezóny 2010. Váš nadšený abonent, Šárka Svobodová“.

Eva R., e-mail 10. prosince 2009

„Pořád vzpomínám, jak jsme objevili letáček Bergu v tramvaji, anonce byla tak lákavá. Jsme rádi, že můžeme sledovat již takovou dobu, kam se kolektiv posunuje a co stále nabízí. Taky je radost vidět zaplněné prostory, markantní to je v Sále Martinů - když jsme byli na prvních koncertech, býval poloprázdný a my s Normišem jsme tam byli asi jediní nepříbuzní s některým z účinkujících. Zkrátka děláte velmi záslužnou a obohacující práci.“

Ivana S., e-mail, 2. června 2009

„Ráda bych aspoň touto cestou moc poděkovala všem, kteří pro nás připravujete tyto nádherné koncerty a umožňujete nám seznámení s hudbou méně známých autorů. Velice to oceňuji, a také to, že koncerty se konají pro mě ve velmi pestrých, neobvyklých prostředích, kam by mě často ani nenapadlo zajít.“

Ing. Milan K., email, 1. června 2009

„Koncert v La Fabrika byl vynikající, procházka Holešovicemi jak by smet. Mám rád nekonvenční sály! Rudolfinum je nedocenitelné na symfonickou hudbu, ale zajímavé žánry jsou zajímavější v zajímavém prostoru. Díky orchestru BERG za netradiční pohled na interpretaci hudby.“

5. Závěr

Orchestr BERG považuji za jeden z nejvýznamnějších komorních souborů naší hudební scény. Je mi velkou ctí být už 10 let jeho věrnou členkou. Co koncert, to naprosto výjimečný projekt, a myslím, že i zážitek, jak pro posluchače, tak i pro interprety. BERG podle mě fascinujícím způsobem interpretuje současnou hudbu a zároveň zajímavě provádí fúze jednotlivých složek. Je třeba si takové těleso v našem kulturním prostředí hýčkat a podporovat ho. Proto jsem velice ráda, že jsem mu mohla věnovat svou bakalářskou práci.

Na závěr bych chtěla uvést citaci dirigenta orchestru BERG, Petera Vrábela, z rozhovoru s jedním z významných kritiků - Frankem Kuznikem. *„V době, kdy jsme začínali, jsem nesledoval současnou hudbu detailně, naše programy koncertů byly založené na porovnávání starší, klasické hudby s hudbou začátku 20. století včetně starší generace českých skladatelů, jako například Petr Eben, Viktor Kalabis, Svatopluk Havelka, Jan Hanuš a dalších. Brzy jsme navázali první spolupráci s mladými skladateli na půdě HAMU. S odstupem času vnímám tuto dobu osobně jako hledající a hudební scénu více méně jako postsocialistickou. Tento vliv tvořivé svázanosti přenášeli uznávaní skladatelé na své žáky. Avantgardnější autoři nebyli až tak vidět a hlavně slyšet. Všechno vyznívalo až příliš uhlazeně. Posluchači byli opatrní a při malých náznacích odvážnějších kompozic hodně odmítaví. Částečně jsem to měl i já a hudebníci okolo mě. Nastalo však to, že po každé dosáhnuté hudební metě jsme chtěli objevit další kus. Hnala nás zvědavost a chuť odejít od pohodlného stereotypu. Mnozí mladí muzikanti tomu však nevěřili a pohrdali tím. Ale to bylo i s nástupem autentické interpretace staré hudby. Učili jsme se všichni svobodě.“⁸⁶*

⁸⁶ Citace z rozhovoru s Peterem Vrábelem, zdroj: podklady Evy Kesslové, ředitelky orchestru

6. Použitá literatura a prameny

Literatura:

Ross, Alex. *Zbývá jen hluk* (*The Rest is Noise*). Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0558-2

Časopisy

Časopis Harmonie (9/2006, 11/2010), ISSN 1210-8081

Hudební revue – Opusmusicum 410, str. 110, ročník 42/2010, ISSN 00862-8505

Časopis Ekonom (8/2016)

Lidové noviny (9/2008), ISSN 1213-1385

Výroční zprávy orchestru BERG 2009 - 2016

Programy a bulletiny orchestru BERG

Internetové zdroje:

Dostupné z:

www.berg.cz

www.jewishmuseum.cz

www.operaplus.cz

www.wikipedie.org

www.casopisharmonie.cz

www.ctu-uk.cz

www.podzimni-festival.cz

www.vltava.rozhlas.cz

www.lidovky.cz

www.cs.spitfirecompany.cz

www.schwarzaufweiss.cz

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura>

<http://www.ceskenoviny.cz>

Eva Kesslová. *Centrum teologie a umění*. [online]. Dostupné z: <http://ctu-uk.cz/orchestr-berg-utrpeni-panny-orleanske>

Pavel Klusák. *Blogspot* [online]. 2015 [cit. 2015 – 05 - 30]. Dostupné z: <http://klusak.blogspot.cz/2015/05/reci-o-valce-o-pocasi.html>

dak. *Hospodářské noviny*[online]. 2015[cit. 2015 – 05 - 25]. Dostupné z: <http://art.ihned.cz/c1-64063560-goebbels-steinova-berg-prazske-jaro>

Frank Kuzník. *Hospodářské noviny*. [online]. 2015 [cit. 2015 – 05 - 26]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-64070310-goebbels-orchestr-berg-prazske-jaro-recenze>

ČTK. *Blesk* [online]. 2015 [cit. 2015 – 05 - 25]. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-live-kultura/320981/goebbels-nepovazuje-pisne-o-prozitych-valkach-za-koncert.html>

Johana Mücková. *ČT 24* [online]. 2011 [cit. 2011– 05 - 13] Dostupné z: <http://www.ct24.cz/kultura/123909-recenze-timing/>

Kristýna Farag, [online]. 2017 [cit. 2017- 09 - 05]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/pozdrav-slunci-bozskemu-tobe-sona-cervena-joga-orchestr-berg/>

Redakce, [online]. 2011 [cit. 2011 – 11 - 22]. Dostupné z: <http://kulturissimo.cz/index.php?cerne-na-bilem-schwarz-auf-weiss-berg-skutr&detail=245>

Silvie Marková. *Divadlo*, [online]. 2011 [cit. 2011 – 11 - 07]. Dostupné z: <http://www.divadlo.cz/projekt-schwarz-auf-weiss-neboli-cerne-na-bilem-sk>

Earch, [online]. 2011 [cit. 2011 – 11 – 15]. Dostupné z: <http://earch.cz/clanek/6980-projekt-schwarz-auf-weiss-cerne-na-bilem-se-vraci-naposledy-do-prahy.aspx>

Redakce. *Kultura ČR*, [online]. 2011 [cit. 2011 – 11 – 26]. Dostupné z: <http://www.regiony-cr.cz/view.php?cislocclanku=2011110359&rstema=370&rsstat=5&rskraj=10&rsregion=50>

Aneta Filipová. *Topzine*. [online]. 2011 [cit. 2011 – 11 – 16]. Dostupné z: <http://www.topzine.cz/jedinecna-performance-schwarz-auf-weiss-se-vraci-naposledy-do-prahy>

Zuzana Smugalova, [online]. 2016 [cit. 2016 – 05 - 17]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/branami-za-vizi-noveho-jezulema/>

[online]. 2015 [cit. 2015 – 02 - 20]. Dostupné z: <http://www.remy-martin.cz/nazory/nemrtvi-skladatele-aneb-koncepce-letosniho-nubergu>